Ingrid Eriksen 40408

- 91

Åstön

Bygdekrönika från Tynderö Årgång 21

Skeppshamn vid sekelskiftet Sven Hedin

Ordförande har ordet.....2
Att vaska guld i Tynderö....3-4
Skeppshamns kapell.....5
Hällristningar i Tynderö....7-8
Osynlig väg runt Åstön.....9-10
Landsarkivet i Härnösand.....11-12
Till minne av Hulda Wikfors..13
Telefonens historia.....14

FISKARMUSEET ÅSTÖN 21 JULI - ÅSTÖDAGEN

ÅSTÖ-DAGEN 21/7 1991

PROGRAM FÖR ÅSTÖ-DAGEN 1991:

Tid	Program/aktivitet
1200 - 1245	Hamnpredikan i Skeppshamns kapell
1300 - 1330	Uppvisning av folkdanslag
1330 - 1430	Anmälan och start av kapprodd
1300 - 1500	Laxgissning Uppvisning av drakar Visning av marinens 200-båtar Linspinneri Räkning av fisk och lagning av nät Djuruppvisning
1515 - 1530	Prisutdelning: Drakar, kapprodd, laxgissning, trekamp
1515 - 1530	Notdragning och bortauktionering av fångsten
1545	Avslutning

KYRKOHÖGTIDER I SKEPPSHAMNS KAPELL SOMMAREN 1991:

Midsommardagen 22 juni
Sön. 7 juli
Sön. 21 juli
ÅSTÖ-dagen
Sön. 4 augusti
Sön. 18 augusti- sommarens sista gudstjänst

VISNING AV KAPELLET OCH FISKARMUSEUM:

1. Varje söndag fr o m midsommardagen t o m sista söndagen i augusti, kl 1230 - 1500.
2. Under sommaren finns det ibland personer som bor i "Båt-Lasses" stuga ca 50 m till höger om vägslutet vid kapellplanen. De kan ge tillträde. Kan ej förberedas via telefon.
3. Andra möjligheter: Kontakta Nils Högstedt, Stångrid tel. 060 - 42071 el. Magnus Medin, Åstön och Sundsvall - tel. 060 - 42321 el. 115748.

ÅSTÖKRÖNIKAN 1991:

Ansvarig utgivare: Carl Olof Svensson, pl 2309 860 35 Söråker
Redaktionskommitté: Carl Olof Svensson
Magnus Medin
Pia Sundholm
Redigeringsansvarig: Pia Sundholm

Musienämnden vill framföra ett varmt tack till I21 som medverkat vid produktionen av Åstökrönikan, samt tacka för alla inlämnade bidrag.

Ordförande har ordet....

Glädjande är att vår bygd fått en positiv utveckling!
Befolkningsantalet ökar, det byggs nya hus, nya företag kommer hit, nya ideér väcks, - Tynderö - "En levande landsbygd".

Under året har Museinämnden förhandlat med myndigheter m.fl. om medel till underhåll av hus och sjöbodar. Den första etappen av upprustning planeras igångsättas under detta år.

Intresset för vår verksamhet ökar år från år.
Under 1990 besöktes Skeppshamn med dess kapell och fiskaremuseum av c:a 5000 personer!

Fisket efter lax har under 1990 varit gott.
Fiskemyndigheter har under flera år arbetat med utredningar och förslag till förbudsinskränkningar på laxfiske efter Norrlands - kusten.

Vi kan konstatera att våra ansträngningar att påverka beslutsfattare hörsammats.Vid sammanträdet som behandlade inskränkningarna av lax-fisket, beslöts det avslag av myndighetens förslag.

"Tynderö Liv" bygdekommittén ser med tillförsikt på framtidens "dagis", "fritids", m.m. i Bygdegården, som börjar sin verksamhet under året.
Bostadsrättsbyggande planeras i Stångrid, så nog är - TYNDERÖ "BYGDEN MED DRAG UNDER SULORNA"!

Nils Högstedt Ordförande

Att vaska guld i Tynderö

Varje år under höst och vår, samlas museinämnden för att reparera fiskarmuseet, sjöboden och båtarna, men nu kräver tak, golv, väggar, fönster och skorstenar en omfattande reparation i miljonklassen.
Vi har hos myndigheter och flera fonder begärt pengar, men i detta osthyvelns år får man ibland inte ens svar.Självfallet kan man inte med bibehållen självaktning anordna museibingo, så när jag av en kunnig geolog, som heter Bengt Fridh, fick höra att det finns guld mer eller mindre nästan överallt, så tändes ett desperat hopp om att det också gällde Tynderö. I Guiness´rekordbok styrktes jag i min tro och optimism av att läsa om världens hitills största guldfynd som var ett sjok på en meter och 214,3 kilo, varur kom 99.8 kg rent guld.
Sedan tusentals år har människan finansierat sina investeringar med just guld och ur mina dunkla minnen från fornhistoria i skolan erinrade jag mig en grekisk härförare, som hette Jason och som med sitt skepp Argos seglade i Svarta Havet för att söka efter Gyllene skinnet och sedan vaska guld utefter Karpaternas bergssidor, så varför inte vaska guld i Tynderö också?
Med allt detta som underlag föredrog jag en finansieringsplan efter alla konstens regler för vår ordförande Nils Högstedt, men han skrattade så han höll på att trilla av traktorn.

Men då jag redan från Geo Trade skaffat en vaskpanna, som lystrade till namnet SP - 14 Super Pan från Californien.Det enda som fattades var litet vanligt diskmedel för ytspänningen, gott självförtroende och mycket energi, samt rinnade vatten.
Eftersom jag bor vid bäcken i Verkansviken i Tynderö så var det bara att sätta igång.

För att få vara ifred för sarkastiska och klentrogna åskådare, gick jag ner till bäcken sent en kväll med SP -14 Super Pan, som ser ut som en kinesisk Wokpanna utan handtag och som är grön och har räfflor på insidan för att de pyttesmå guldkornen skall synas och fastna där.

Nu var det förståss inte dom jag i första hand hade tänkt mej, men även små bidrag mottages med tacksamhet till fiskarmuseet på Åstön.
De stora guldkornen däremot skulle man kunna ta med tummen och pekfingret från botten.Det var en fantastisk afton, som det bara kan vara i Tynderö, så jag kom att tänka på en dikt som med en egen liten justering låter så här:
"Kvällens guldmoln fästet kransar,
älvorna på ängen dansar,
och den bladbekrönta näcken,
vaskar guld i silverbäcken."
Endast med stor övervinnelse lösgjorde jag mig från poesin och övergick till verkligheten och steg 1 som innebar att jag fyllde vaskpannan till 2/3 med sand och resten vatten och skakade om ordentligt så att det bildades en soppa av alltihop.
Så sänkte jag ned vaskpannan under vattnet och då flöt skräp och lättare material upp och bort.Det där fick jag upprepa många gånger.
Då hände något jag borde ha förutsett. Guldruschen i form av min fru Inger kom klampande i bäcken och grumlade ner vattnet och trampade ner allt guldet, så att jag var tvungen att köra upp henne på Guldkusten igen och där ställde hon sig och med högst olämplig munterhet gav mig goda råd. Ett av de fånigaste var att flytta till badstranden och vaska där efter ett guldarmband som en tjej hade tappat förra sommaren. Så går det ju inte till!! Så gör man inte om man är seriös!!
Men sedan dukade hon upp en 24 karats Goulddiggersupé på bäckslänten och då förlät jag henne, för det finns inget som är mer meningslöst och deprimerande än att vaska guld på fastande mage.
Steg 2 började med att jag under vattnet skakade den återstående sanden samtidigt som jag försiktigt lutade pannan nedströms så att någon millimeter av det översta sandlagret rann över kanten.Detta upprepades gång på gång och som steg 3 skakade jag i sidled så att sandkornen sköljdes bort i siksack.När jag gjort det kanske 100 gånger började svartsanden och visa sig och det var ett tecken på att vara ännu mer försiktig för där under skulle guldet finnas.

Fort.

Jag måste erkänna att jag fick en ordentlig släng av guldfeber. Jag tog aldrig tempen, men nog måste den ha varit en bra bit över 42 grader alltid.Under steg 4 måste man vara ännu mer skärpt för att inte guldet skulle försvinna, så jag nynnade några strofer ur LappLisas Guldgrävarsång: -"jag byter ej bort den skatt jag fått, för millioner, jag mår så gott...".Det kanske inte var så logiskt, men enormt koncentrationsbefrämjande. Under steg 5 började finvaskningen av koncentratet och då tillsattes några droppar av diskmedel och vaskpannan vaggades i alla riktningar och till slut skulle det bara återstå guld på botten och i guldfällorna. Av någon anledning gjorde det inte det. Jag hade iallafall en känsla av att det kunde ha varit något guldkorn som hade slunkit över kanten och isåfall hade det också kunnat platsa i Guiness´Rekordbok, men då som världens minsta.
Men nu hade skymningen sänkt sej över Tynderös Klondike och älvorna hade slutat att dansa på ängen för länge sedan och någon dans runt guldkalven blev det inte av för min del.Jag hade i alla fall fått en klar och distinkt guldvittring uppåt bäcken så jag tänker nog göra en inmutning hos Kommerskollegiet.

Nu skall de som inte är så inne i guldbranschen tro att jag tänker muta Kommerskollegiet utan det här innebär bara att få ett officiellt beslut på att guld i Stångridsbäcken tillhör Fiskarmuseét på Åstön.Senare har jag fått reda på att det krävs minst några gram guld per ton för att få lönsamhet och att 11 gram/ton är mer än vad man kan vänta sej.

Det är klart att det kommer att ta litet tid att vaska sej uppför bäcken förbi både Börjes Livs och Nisse Högstedt och sedan kanske lika långt in i skogen, men det är ju nu vi behöver guldet för att reparera Fiskarmuseét på Åstön, så de ärade läsarna kanske kunde tänka sig att sätta in en slant på vårt postgirokonto 619687-7.
Skriv på talongen,"Guld från Stångridsbäcken till Fiskarmuseét på Åstön", vilket ju nästan är sant.
Alla som noga har läst denna artikel kan ju konstatera att det finns ett klart och distinkt samband mellan Stångridsbäcken, postgirot, guld och Fiskarmuseét.Även små bidrag mottages med tacksamhet och tänk vad Inger och Nisse Högstedt skall bli snopna.

Carl Olof Svensson

BÅT-LASSES STUGA

"Båt-Lasses stuga" är en av de stugor som ingår i Museinämndens strävan att bevara den gamla fiskarebebyggelsen i Skeppshamn. Stugan är tidsenligt möblerad efter genuin fiskarfamiljetradition.
Recept på surströmming och bilder på nyfångad lax i gången tid, samt vackra naturbilder med motiv från Skeppshamn pryder väggarna.
Stugan disponeras under sommaren en vecka vardera av familjer från LV5:s Kamratförening och Åstö - Museinämnd.
I samband med några av sommarens gudstjänster i Kapellet, serveras det kyrkkaffe i kammaren till Båt-Lasse stuga.

Magnus Medin

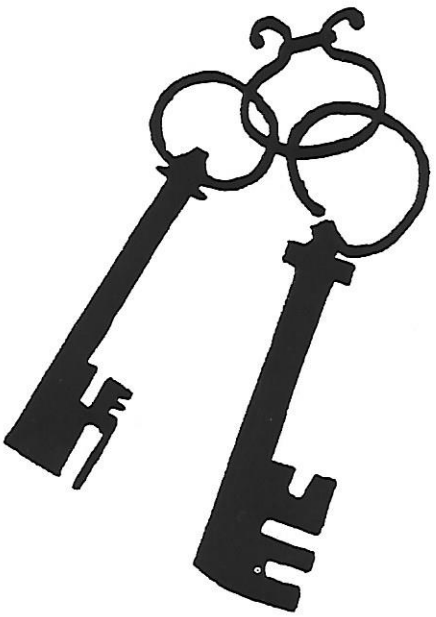

Skeppshamns Kapell

Skeppshamns kapell byggdes av Gävlefiskarena,Åstöfiskarena och socken - bönderna i Tynderö år 1768.
Året efter den 25 juli, invigdes kapellet med predikan av den i Tynderö församling nyutnämnde komministern Johan Henric **Gilljam.**
Allt sedan dess vårdas och underhålles kapellet genom idiellt arbete av Skeppshamns kapellag.
I kapellaget ingår några yrkesfiskare, ortsbor och några sommarboende på Åstön.
Skeppshamns kapell är ett "levande" kapell. Fr.o.m. midsommardagen och några söndagar under juli och augusti hålls det gudstjänster i kapellet med början kl. 1200.
Nyårsafton 1990 hölls Nyårsbön i kapellet för tionde året i följd inför ett alldeles fullsatt kapell, som var upplyst av enbart levande ljus.
Nyårsbetraktelsen lästes av kyrko - herde emeritus Ingrid Järnefors - Melander.Även nyårsafton 1981 ledde hon nyårsbönen.
Kapellet var fasadbelyst och stigen upp till kapellet var kantad med marschaller.

Många församlingsbor och även andra familjer väljer Skeppshamns kapell för barndop och vigslar.
Många från såväl när som fjärran söker sig ut till Skeppshamn för någon av sommarens söndagsutflykter, gör ett besök i det näraliggande fiskar - museét, deltager kanske vid någon söndagsgudstjänst, varefter man med den medförda kaffekorgen söker sig någon solvarm klippa och njuter av utsikten över det öppna gåtfulla Bottenhavet.
Tynderö och Skeppshamn med vackra vyer, mjuka sandstränder och sköna klipphällar hälsar nya besökare VÄLKOMMEN och de som varit här tidigare VÄLKOMMEN ÅTER sommaren 1991.

Magnus Medin

Annat var det förr?

VAR DET BÄTTRE FÖRR?

Årets vinter kan gå till historien som snöfattig, slaskig och mild.
Inget isfiske, de förskrämda torskarna fick ännu en vinter på sig att ostörda av nät under isen och andra fångstredskap, simma omkring i höljorna utanför Åstön.
Det fanns nämligen ingen is i havet under hela vintern!
Starten för Tynderö Idrottsklubbs motionslopp på skidor "Fiskar - rennet" fick flyttas från Stångrid till Svedje, varifrån deltagarna bitvis fick kämpa med bakhala skidor över plogtiltor, grästuvor och trädrötter till målet i Söråker.
Alla tog sig dock fram, fick varm saft och en trevligt tecknad plakett med laxar i nät som motiv.

Annat var det förr.
Vintern 1941:
Snö och sträng kyla redan från början av november 1940.Men dåtidens, ja, även nutidens Tynderö fiskare räds varken kyla eller snö! För att säkerställa livets nödtorft för hem och familj, begav sig några fiskare sig ut på isen söndagen den 10 mars 1941, för att pilka torsk och vittja sina nät.
För att föra hem den för den tiden, måttliga fångsten, tog de med sig häst och kälkdon.Vinden var starkt västlig och dom observerade inte att det uppstog en vak mellan dem och land. Detta upptäcktes för sent men hade också iakttages ifrån land.
Larmet gick! Hästen spändes från kälken och för att få honom i land knuffades han ner i vattnet,då den därefter simmade i land.
Väl på land, togs den om hand, torkades med säcktrasor och filtar och leddes hem till stallet.

Fiskarena hämtades vid iskanten med båt.
Fångst, nät och annan utrustning, samt släden blev kvar på isflaket som drev ut i Bottenhavet och var därmed borta för alltid.
Frusna och i avsaknad av fångst och utrustning, men lyckliga över att ha nått land och den väntande stugvärmen, hade var och en blivit en allvarlig erfarenhet rikare!

Magnus Medin *

Gammal sjöbod vid Storhamn.

Hällristningar i Tynderö

När man vandrar runt yttersta kusten i Tynderö faller blicken ofta på små ristningar i berghällen.
Det är fiskare som sannolikt dokumenterat sin närvaro på platsen för 200 år sedan.
Ristningarna symboliserar till viss del redskapet som användes vid fiske d.v.s. nät. Även kärlekens och trons symboler, hjärtat och korset, är dokumenterat av en man vid namn Andreas Bersen 1798.

Ett solur är helt intakt, till hjälp att kontrollera tiden på skäret.

Att sjöjungfrun hälsat på hos fiskarena synes väl inristat.
De här dokumenten i stenhällen på Flatskäret i Tynderö skärgård är endast ett litet urval av vad som finns runt kusten på olika öar och hällar i det yttersta kustbandet.

Noteringar gjorda av: Nils Högstedt

Foto: Sara Nordström

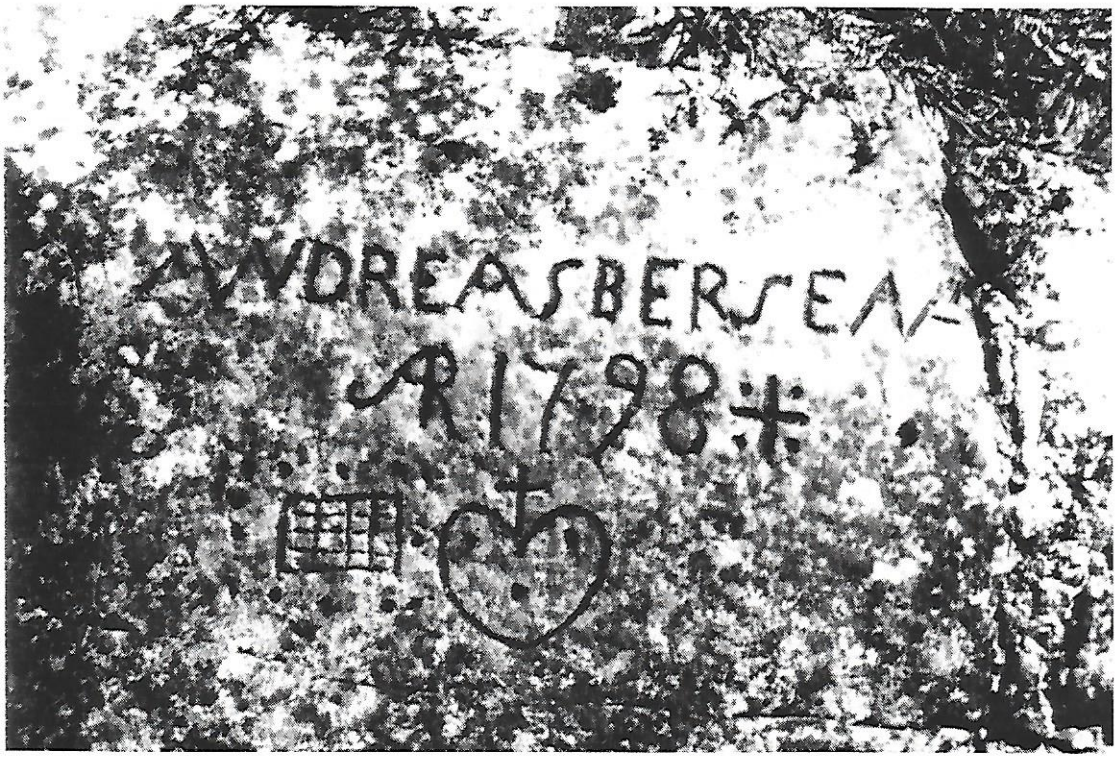

Ristning med fisknät.
Kärlekens och trons symboler.
Även bomärket är dokumenterat -
ANDREAS BERSEN 1798

fort

Hällristningar

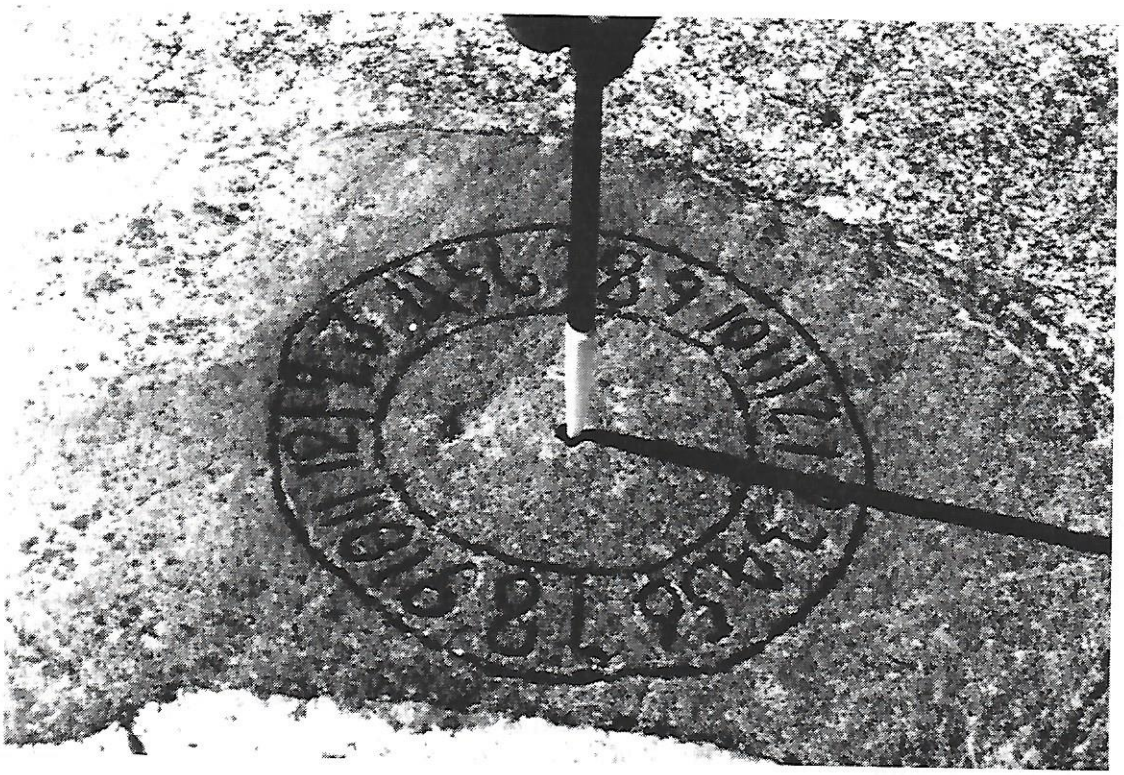

Solur på Flatskäret

Sjöjungfrun, efter besök, inristat på
Flatskäret - "Klubbhamn", Tynderö.

Osynlig väg runt Åstön

DEN OSYNLIGA VÄGEN

Vad är nu detta? Har Åstökrönikan börjat med andliga ting eller ockultism nu också?
Nej, var lugna - den här artikeln ska handla om en helt annan väg - nämligen "den osynliga vägen" ute till havs och längs efter våra kuster.
Är ni det minsta intresserade el. införsatta i framför allt strömmingsfiske, vet ni vad jag menar. Det ska handla om strömmingsläggen el. som man benämnde dem förr - notvarp ("värp" på Tynderömål).
Nu kanske någon läsare reagerar frågande över vad artikelförfattaren(en kvinna) kan ha att tillföra i detta mansdominerade ämne.Inte så mycket skall erkännas, men jag har utvecklat ett stort intresse för detta stycke bygdehistoria.
Därför vill jag först lämna en förklarande bakgrund till hur mitt intresse uppstod;

LANDKRABBA

Jag är bonddotter, född på ett hemman på Åstön (mina föräldrar- som bägge är döda - hette Kurt och Greta Söderström).Jag var en landkrabba, det närmaste havet jag kom, var sommarbad i sundet. Mina föräldrar ägde ingen båt och var också totalt ointresserade av fiske - dom älskade dock all fisk.Sålunda växte jag upp lugnt och tryggt med bägge fötterna på/i jorden.Havet tyckte jag var vackert på avstånd, någon som helst längtan att ge mig ut på det hade jag dock inte!
Jag växte upp och vid 14 års ålder flyttade min familj över till landssidan (Bäräng) och till ett mindre hus.
Tiden gick och snart ökade mitt intresse påtagligt för en grann pojke från Åstön vid namn Kent Sundholm.Mina känslor besvarades och snart blev vi ett par.

Denne Kent hade ett brinnande intresse, nämligen strömmingsfiske! Kärlek övervinner allt! Sålunda började ett spirande, om än tvek - samt intresse att gro även inom mig.Jag "intervjuade" fiskare om var vi bäst skulle finna strömming, men fick undvikande svar.Ibland svarade de bara - "ute till havs!". Intresset gjorde mig envis, så efter ett intensivt tjatande ett antal år, släppte äntligen tung - häftan hos en del gamla fiskare.
Jag började förnimma att det fanns en osynlig väg ute till havs!
Fiskarena började inviga mig i var läggena fanns och vad de hette.
En ny värld öppnade sig för mig- en osynlig värld för många.
Så fick jag en lysande idé, varför inte dokumentera strömmingsläggena och dess lägen på en karta.Jag inhandlade en karta över Åstön med omnejd och promenerade iväg till de gamla fiskarena.Det var främst Evert Bergsten, Gustav Wikfors, Kalle Mattson och Gösta Sundholm som hjälpte mig.
Jag är dem evigt tacksam för det - idag lever endast Gösta, resten av mina "hjälpare" är döda , men de efterlämnade en liten kulturskatt.

RUNDTUR RUNT ÅSTÖN

Så nu ska jag ta er med på en tur som är annorlunda - jag lovar!
Vi utgår från vår sjöbod som ligger en bit på fastlandssidan, vid Åstöbron, i det inre sundet.
Vi stävar ut genom gamla färjeläget där yrkesfiskarena har sitt fryshus och sina båtar.Framför oss har vi det yttre Tynderösundet, med Kammarskärets utskjutande klipphällor i blickfånget vid horisonten.Redan nu börjar de osynliga vägskyltarna dyka upp - här finns gamla strömmingsläggen!
Till vänster, före sundsudden, ligger läggen som "Pikisten" och "Klevesten", till höger innanför Kammarskäret, ligger "Kånken" och "Boskärsudden".Havet ligger glittrande framför oss - inga skyltar verifierar namnen jag har nämnt - men de finns där!

fort

Tycker inte ni som jag, att detta är fascinerande?
Nåväl, vi fortsätter ut och förbi den branta Kammarskärsudden med dess gamla fiskefyr och följer den steniga, karga stenstranden.Vi passerar namn som: Kammarhälla, Vätahälla, Västerbjörn och Österbjörn innan vi närNorråkerviken.
Vi fortsätter att följa stranden som nu präglas av vattenslipade, vindpinade delvis branta klipp - hällor.Vi far förbi : Pärlgropen, Yttergropen, Mörkret och ut till Brännvinsvarpet, här svänger vi in i Bodviken med dess vita stenar och grus.
Äntligen, vi har kommit fram till Åstöns "smultronställe" Skeppshamn! Kapellets klocktorn avtecknar sig emot sommarskyn.Vid Skeppshamns inlopp hittar vi många läggen bl.a. Farmorshälla, Vattbergshåle och Långvarpet.
Vi stävar vidare på vår tur runt Åstön och passerar i kavalkad bl.a. Gryta, Kjolsäcksudden, Klinten , Samuelsgropa, Tira och runt Barnskäret, in i det underbara lilla Storhamn.De röda gamla stugorna ligger inbäddade i viken.
Där har mången lots suttit i lampans sken och hört på höststormarna vinande emot fönstren.Vi begrundar detta en stund, men lättar ankar för fortsatta färd.
Vi åker förbi Karlsviksmaln, Åkerbergshåla och rakt över inloppet till Söråkersviken. Denna vik är känd ibland båtfolket som en trygg och naturskön uppankringsplats, där man gärna spenderar några loja sommardagar extra i bästa Åstöidyll.
Vi åker vidare förbi Kari i hålet, Koviken, JonLarsstugan, Flögstången, Bänglingen och siktar Vedlastarstrand, eller mer känt som "Sörsidan".Där har ett stort sommarstugeområde vuxit upp, inte avvikande fult från landskapsbilden, utan som ett naturligt inslag inbäddat i naturen.

Vi åker vidare ut förbi det mäktiga Bollskoberget, förbi Rödstenarna och Per-Hansviken. Nu siktar vi "sörkanalen", det smalaste passaget mellan fastlandet och Åstön. Denna undersköna lilla kanal påminner lite grand om Göta Kanal med dess lummighet och pålade sidor av gammalt trä.
Nu är vi inne i Tynderösundet igen med Holmöbrygga och Katt - skären - vi är hemma!

Vid det här laget, gissar jag att det snurrar i huvudet på er alla med alla dessa konstiga, exotiska namn som vi passerat!Ändå har jag inte nämnt dem alla....
Varför har strömmingsläggena då fått dessa namn? Ja, detta frågade jag min svärfar, GöstaSundholm om, och han svarade att tyvärr kunde han inte hjälpa mig.
Han var för ung, tyckte han, för att känna till historierna - Gösta är 80 år!!!!
Men gissningsvis har somliga läggen uppkallats efter fiskare och till viss del kan en del namn ha an - knytning till landskapets utseende. Ex. Maln - som betyder utskjutande klipphäll, stenstrand eller håla = djup, Pikisten = pikig sten , väta hälla = våt hälla osv.
Man kan ändå fantisera om hur namnen en gång uppkom. Säkert ligger mången spännande historia bakom somliga namnsättningar.
När vi tittar ut över sundet, skönjer vi ett vitt, lätt skummande stråk skimra i vattnet där vår båt nyligen farit fram - kanske ser vi faktiskt den osynliga vägen.....

Pia Sundholm

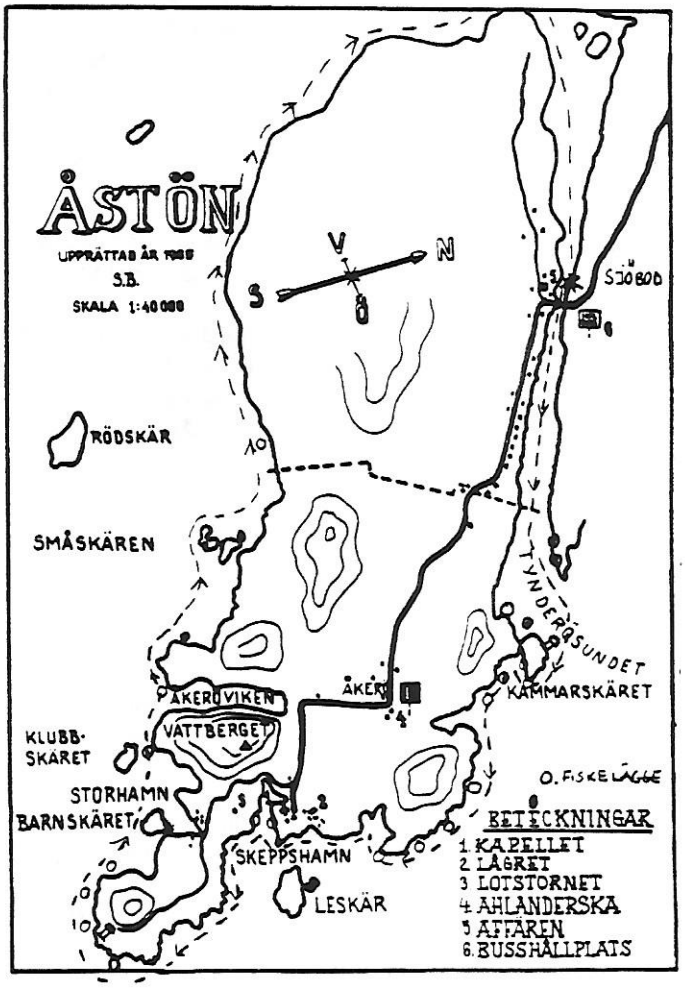

Landsarkivet i Härnösand

ÅSTÖKRÖNIKAN NR 1-20.

Efter att ha överlämnat Åstökrönikan nr 1-20 till Landsarkivet i Härnösand, bad vi att Arkivarie Per Matsson skulle redogöra för vad intresserade Tynderöbor och Åstövänner kan finna i Landsarkivet och att beskriva hur man kan komma i kontakt med Landsarkivet och dess personal och vilka tjänster man kan förvänta sig.
Här följer alltså Per Matssons svar:

Åstökrönikan

Med anledning av Ert brev 1990-11-26 får landsarkivet meddela följande.

I landsarkivet finns en del handlingar som rör Åstön och Tynderö. I landsarkivets skriftserie Arkiv i Norrland behandlades källmaterial till Medelpads historia i nr 6, som utkom 1985. Där finns t ex alla arkiv från myndigheter i Medelpad med, alltifrån kyrkoarkiv till landsfiskalsarkiv och häradsrättsarkiv mm. Där finns även enskilda arkiv och landsarkivets samlingar av olika slag uppräknade.

Bland de enskilda arkiven kan nämnas C:27 Hässjö-Tynderöhandlingar, där det bl a finns några handlingar från Ava, Myckeläng och Åstön, och C:415 Lars Alfred Westerlunds dagböcker för åren 1878-1927, vilka överlämnades av Hulda Wikfors, Åstön, år 1985. Dessa dagböcker har ju använts i tidigare åstökrönikor och det är en stor glädje för landsarkivet att få bevara dem för eftervärlden.

I vår manuskriptsamling finns bl a manuskripten till Algot Hellboms Medelpads inbyggare 1300-1708, där det andra bandet berör bl a Tynderö, och samme författares Bönder och gårdar i Medelpad 1300-1800, där Tynderö återfinns i det andra bandet.

Landsarkivet har också från Tage Allegård fått originalmanuskriptet till Hässjö-Tynderö pensionärsförenings studiecirkel Bygd i förvandling.

Vad beträffar landsarkivets uppgifter och service till forskare och allmänhet hänvisas till bifogade broschyr, som kortfattat beskriver dessa.

Enligt uppdrag

Per Matsson

fort.

LANDSARKIVET I HÄRNÖSAND.

Landsarkivet i Härnösand tar emot, vårdar och förvarar arkivhandlingar från lokala och regionala statliga myndigheter, från enskilda företag och privatpersoner.
Vi är det "offentliga minnet" som ska ställa arkivmaterialet till forskningens och andra intresserades förfogande, t ex till Dig.
Exempel på material som vi har på landsarkivet är kyrkoböcker, domböcker, bouppteckningar, studentbetyg, tull- och lotshandligar och bilregister.

Arkivmaterialet är ett levande material.Vi får många frågor från både myndigheter och privatpersoner på våra drygt 21 km arkivhandlingar. Det kan gälla släktforskning, köpebrev och lagfarter, utbyggnad av älvar, jakt- och fiskerättigheter, pensioner till utlandssvenskar och mycket annat.

Vår äldsta handling är ett kvittobrev från den 7 april 1374 utfärdat av ärkebiskop Birger i Uppsala.
Ett bredare källflöde erbjuds fr o m 1600-talet.

KOM OCH BESÖK OSS!
I vår byggnad på Rosenbäcksallén kan vi erbjuda bibliotek, utställningar, forskarhjälp m.m.Visningar och viss arkivutbildning kan också ordnas.

ÖPPETTIDER:

Forskarsalen är öppen:

maj-sept 8.30 - 15.00
okt-april 8.30 - 16.00

Feb-april och okt-nov har vi dessutom öppet 19.00 - 21.00 på tisdagar.

ADRESS OCH TELEFON:

Landsarkivet i Härnösand
Rosenbäcksallén 18

Postadress:
Box 161, 871 24 Härnösand

Telefon: 0611-20470
Fax: 0611-13824

Carl-Edvard Edvardsson
Landsarkivarie

VEM VAR FARFARS FARMORS MOR?

Intresset för släktforskning ökar bland alla åldersgrupper.Det är roligt att söka efter sina rötter.

Vill Du släktforska - börja med att intervjua släktingar och att leta efter gamla brev, fotografier, tidningsurklipp och annat. Kanske är det någon annan i släkten som redan har börjat släktforska. Det kan vara en bra grund för Dig att utgå ifrån.

Landsarkivet hjälper till med mindre utredningar, t ex en generation, mot avgift.Behöver Du hjälp med en sådan utredning - skriv till oss under adressen
Landsarkivet, Box 161
871 24 Härnösand

Vill Du inte forska själv, kan Du vända Dig till en professionell släktforskare (via landsarkivet) till SVAR (Svensk Arkivinformation) i Ramsele som samarbetar med Forskarcentrum i Ramsele eller till demografiska databasen i Jörn.
De gör större utredningar mot avgift.

SVAR tillhandahåller Sveriges kyrkoböcker på mikrokort. Mikrokorten kan man låna genom de flesta folkbibliotek. På biblioteken finns också utrustning för att läsa mikrokort.
Hör Dig för med närmaste bibliotek.

FORSKAREXPEDITIONEN.

När Du ringer till landsarkivet med frågor om släktforskning och liknande, begär forskarexpeditionen i växeln, så hjälper vi Dig.
Ett bra sätt att släktforska är att Du kommer hit till oss på landsarkivet och forskar i vår forskarsal. Då finns materialet på plats och vi i forskarexpeditionen visar Dig gärna hur man söker i arkivmaterialet och mikrokorten.
VÄLKOMMEN!

Till minne av Hulda Wikfors

En välkänd Tynderöprofil har gått bort.Som fiskarhustru, gift med Alex Wikfors, kom Hulda Wikfors att bo på Åstön större delen av sin levnad. Hon var ständigt verksam i bygden, en glad berättare från gamla tider och en vaken iakttagare genom åren.

Hulda Wikfors till minne

Höst över Åstön
lönnlöven lyser röda
fågelropen har tystnat,
moln och mörkerkvällar.
En leende sommar är all.

Ett leende ser vi framför oss
glitterögon tänker vi på
ett vaket sinne aldrig åldrat, minns vi -
en Tynderöbekant har gått ur tiden,
Hulda Wikfors´levnadsdag är till ända.

Aldrig mer...aldrig kan vi fråga den kunniga
aldrig mer få det forna kvinnoarbetet förklarat
aldrig mer lära om vardag utan överflöd
aldrig mer höra om fiskarhustrur från förr,
som lämnade allt för att gela vid storfångster -
då gällde ingen sömn, ingen vila
aldrig mer.....
Men bevarat är unga fiskarhustrurs ispromenad
ut till männen på vinterfiske
vi vet, för Hulda hade påpassligt tagit lådkameran med.

Borta är Hulda Wikfors - kvar är vår minnesbild -
hjärtat som rymde allt
handen som kunde allt
spann linet till mjukaste änglahår
satte upp varpen, förde skytteln i vävstolen.
Handen kunde - fantasi och inlevelse gjorde resten,
drömde fram Tynderödrällen
räknade tålmodigt trådar i näversömmen.
Med utblick över många decennier
bräddfylld av minnen
tog Hulda fram papper och penna till köksbordet
med ren duk - alltid ren duk.

Och hon skriver där: " Att bli lärarinna var min önskedröm
men det fick förbli en dröm."
Ack, nog förklarar det varför hon så vackert formulerade sina tankar.

fort.

"Oh, ljuva barndomstid och vackra minnen"
skriver den ungdomliga åttioåringen
och sammanfattar från Medelpads yttersta utpost i öster:
" Havet som alltid fångat mig i sin storvulenhet och skönhet....
.... jag lärde mig uppleva solglittrande hav och vresiga vågors
vräkande mot stränderna".

Ja, solglitter, sommar och lördagsafton vid Skeppshamn en gång
och kyrkvärden Hulda plockade blommor
som prydnad till kapellet
småpratade, bröt en blomma här, en där
talade om helgaftonsfrid på morfars tid -
om stillhet över gistvallar, om städning i kokhus,
som pyntades alla inför högtid efter arbetsveckan.
Då vilade helgstämning i hamnen, kom Hulda ihåg.

Horisonten var sommartöcknig i fjärran
vinden krusade vattenytan
vågen rullade mot stranden.
Kargt över hällarna -
Rikt var livet.

Uppläst vid minnesstunden i Hyddan begravningsdagen den 27 september 1990.

Märta Skarp

Hulda Wikfors
1901 - 1990

Telefonen i Tynderö

TELEFONENS HISTORIA I TYNDERÖ

Det kan vara av värde att dokumentera lite om telefonens första tid i Tynderö.

Den första telefonväxeln som bar benämningen Tynderö installerades i Mellby, kanske redan i sekelskiftet (huset vid oxviksvägen).
Det var hos handlanden J.A. Nordström.
Lotsstationen hade telnr. 1, de övriga abonnenterna var troligen affärerna i Tynderö.Enbart från Stångrid och utåt Åstön fanns 4 affärer.
Så småningom fick prästgården och de personer som hade kommunala uppdrag också abonnemang.
På 1930-talet fanns det uppskattningsvis 17-18 abonnenter, så i de flesta hem fanns det inte någon telefon.
Ovannämnde Alfred Nordström skötte växeln tills han var 90 år!
Det berättas att om någon hade ett långt samtal så kunde han avbryta och säga till - " Nu får ni sluta för det är flera som skall fram".
Växeln sköttes manuellt och öppnade kl 08.00 på morgonen och stängde 20.00.
Det förekom också att det ibland var något angeläget bud till någon som ej hade telefon(och det var ju de flesta) , då kunde växeln ordna detta och sända bud eller bära ut telegram.
Från början av 1930-talet sköttes växeln av familjen Isedor Hellgren.
Det blev så småningom så att det var tillåtet att ringa efter växelns stängning, men då blev abonnenten debiterad.Det innebar att någon av familjen Hellgren alltid fick övernatta i telefonrummet och ha jour dygnet runt.
Men det fanns även en telefonväxel i Rosböle med 9 st abonnenter omkring 1935, samt en i Åkeröviken och den var placerad i Stora Åkerö hos Pelle Svedin. Den hade endast 4-5 abonnenter.De som var fiskare i Åkerö var i stort behov av telefon.Den växeln sköttes från 08.00 - 20.00.
Det fanns en larmklocka så att den som skötte växeln kunde vistas utanför huset, men inte längre ifrån än att man hann in för att svara.

Visst är det väl ganska fantastiskt, att med nuvarande automatisering kan man ringa runt hela världen, att det bara för ca 50 år sedan , var så primitivt och att nästan ingen hade telefon ens.

Gunnel Pettersson

Kalla den Änglamarken....

Vi har ett privilegium här i Sverige som är tämligen unikt- nämligen vår Allemansrätt.
Den ger frihet att ströva i skog och mark och att lägga i land på kobbar och stränder.
Här ute i Tynderö finns det rika möjligheter att njuta ostört av havet och naturen kring våra stränder.Många tar tillfället i akt att göra upp eld för grillning el. för allmän trivsel.
Men hur gör vi?
Tyvärr, kan man konstatera att vi inte alltid respekterar vår natur alla gånger!
Vi gör upp eld på klipphällar som lämnar fula, svarta sår i berget som aldrig läker.
Vi lämnar ölburkar, krossat glas, kapsyler ochannat skräp efter oss osv. Om alla gjorde så, hur skulle det se ut efter något år???

Vikarna och hällorna skulle på - minna om Blåbergstippen (Sundsvalls soptipp) och vem skulle då vilja gå iland där?
Skulle ens de som en gång lämnade sina sopor där trivas?
Nej, tänk på ert ansvar gentemot den natur som vi ärvt och som våra barn ärver efter oss.

* Gör alltid upp eld på jord,sand el. grusgrund - aldrig berg!
* Varför inte ta med er grillen?
* Ta med er soporna hem!

VÅRDA VÅR NATUR - SÅ ATT DEN KAN VÅRDA OSS!!!

Pia Sundholm

Skjutfältsinformation

Chef Utbildningsgrupp Sundsvall vill tacka ortsbefolkningen och andra för ett fint samarbete under det gångna året. Det har funnits få incidenter avseende säkerheten på Åstöns skjutfält. Vi vill dock påpeka att när fältet är avlyst är det föräldrars (motsv) skyldighet att förhindra att barn avviker från kapellets närområde (ca 75 m).

I övrigt är civilbefolkningen hjärtligt välkomna att gästa Åstöns skjutfält med beaktande av de regler som anges i allemansrätten.

Vi tycker själva att Åstön är Norrlandskustens "Pärla" varför vi anser att området skall användas som strövområde när fältet inte är upptaget.
Eftersom det finns mycket vilt inom området vädjar vi till hundägare att hålla sina hundar kopplade under tid då hundförbud råder.

Skjutfältet kommer i höst att vara avlyst för allmänheten under tider enligt nedan:

Vecka nr	Datum
133	17/8 (lör) -- 18/8 (sön)
134 - 139	22/8 (ons) -- 27/9 (fre)
140 - 143	3/10 (to) -- 25/10 (fre)

Vi manar därför: Respektera att skjutfältet kommer att vara avlyst och att tillträdesförbud gäller ovanstående tider.

Välkomna att njuta av naturen på "Sköna Åstön".

Lars Nilsson
Chef Utbildningsgrupp Sundsvall

TREVLIGT INFO-MÖTE

TREVLIGT INFORMATIONSMÖTE PÅ SKJUTFÄLTET.

Lördagen 11 maj bjöd I21 och skjutfältsbefälet Tynderöborna till ett informationsmöte om verksamheten den närmaste tiden och säkerheten på Åstöns skjutfält.
Major Lars Nilsson med medarbetare redogjorde för skjutperioderna och riskerna vid de militära övningarna. Man fick det intrycket att förut - sättningarna för betryggande säkerhet var god med stora insatser, av omfattande bestämmelser, säkerhetspersonal, radar, sjukvårdsberedskap, signalmedel och kontakt med civila myndigheter.
En viktig förutsättning var att allmänheten iakttog utfärdade avlysningar och skjutvarningar, vilket inte alltid varit fallet. Barn, fritidsbåtar och mopedåkande ung - domar utgjorde en stor riskgrupp.
Däremot berömdes samarbetet med yrkesfiskarena. Det betonades att det alltid finns risker inom ett skjutfält och att detta gör det nödvändigt med personliga kontakter och information mellan militär och civilbefolkning, som t ex dagens möte visade.
Man kunde inte taga miste på att skjutfältsbefälet hade en positiv inställning till att allmänheten skulle få utnyttja skjutfältet som fritidsområde på tider och platser som var tillåtna.
Bland annat betonades att den allmänna vägen och området närmast kapellet och Fiskarmuseét alltid var tillgängligt för var och en med undantag av sällsynta och speciella tillfällen, då militär personal hindrade tillträde.
Gästerna fick uppfattningen att den viktigaste förutsättningen för betryggande säkerhet inom skjutfältet, var den långa er - farenhet, det intresse för samarbete och det omdöme som skjutfältsbefälet visade genom att att taga initiativet till detta möte.

Det framgick att Åstöns skjutfält skulle bestå och utvecklas under överskådlig tid med samma organisation och personal.
Efter mötet bjöds på Kronans berömda ärtsoppa och kaffe i matsalen och gästerna vill gärna tacka för det och rekommendera alla Tynderöbor och sommargäster att besöka motsvarande information nästa år om det ges tillfälle.

Carl Olof Svensson

RÄTTELSE

RÄTTELSE I MANTALSSKRIVNINGEN PÅ ÅSTÖN.

I vår jubileumskrönika redo - visades en mantalsskrivning på Åstön, tyvärr saknades en del uppgifter.
Vi ber de berörda familjerna om ursäkt, här kommer de kompletta uppgifterna:

Åstön 1:22	Lars, Eva Sjöström med barnen Erika och Petter. Maria Sjöström
Åstön 1:2 1:3	Sune och Monika Jönsson med barn Fredrik. Sigrid Jönsson
Åstön 1:43	Sune, Maj-Inger Eriksson med barn Anette, Mona

Länsstyrelsens 5-årsrapporter

Ur: LÄNSSTYRELSENS 5-ÅRSRAPPORTER FÖR 1856-60 RESP. 1896-1900.

Om å länets kuster timade sjöskador får Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddela följande upplysningar: å Åstholmen i Tynderö socken strandade den 5 oktober 1856 skorneten Glunten om 34,52 läster, med last af jern och blef vrak; slupen Eugenius, lastad med spannmål och styckegods, förolyckades totalt natten emellan den 17 och 18 November 1859, dervid skepparen tilsatte lifvet; galeasen Hotellet, af omkring 30 lästers drägtighet, gick förlorad vid Spikareds fiskeläge på Alnön, dervid besättning och last bergades; slupen Troheten strandade på Hernö kust 1860, dervid såväl besättning och last bergades; ångfartyget Berzelius törnade samma år på en klippa i Näskefjärden, men togs af grund sedan lasten blifvit lossad; och slupen Johannes, om 27 läster, lastad med bräder, törnade under svår storm på en klippa i Näskefjärden och sjönk, men lasten bergades sedermera.

Gamle JOHAN från ÅSTÖN kommer
tuffande med sin risiga last-
bil fullastad med strömming
på väg in till Sundsvall.
Johan stoppas i Myckeläng i
en poliskontroll och polisen
upptäcker ett stort rosthål i
golvet till förarhytten.
Polisen frågar myndigt:
Vad är det här för något?
Jo, de ska jag säga deg de
e lansväga mella ÅSTÖN o
SÖRÅKER!!!

ÅSTÖ-KRYSSET NR 7 - 1990.

Vid dragning bland insända rätt lösningar blev följande vinnare:

Maria Sjöström,Åstön 2600, Söråker

Anne Bredin,Lundevägen 18, Bergeforsen

Cecilia Nygren, Pilgrand 13, Sundsvall

Herman Öhlund, Åstön 2623, Söråker

Lily Holmgren, PL 2750, Söråker

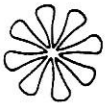

LÖSNING TILL

ÅSTOKRYSS NR 3 • 1990

Lösningar senast 15 / 2 -90 till Åke Skarp
Skolgatan 14, 85233 Sundsvall

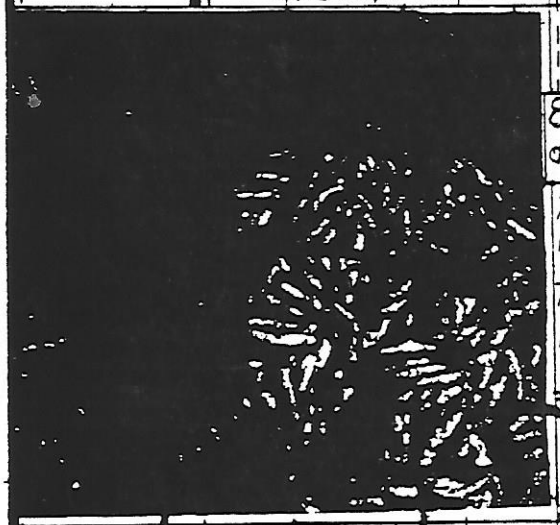

Namn och adress: PRISTAGARE anges inne i denna skrift.

Flera priser om 50 och 25 kr.
Konstr: Åke Skarp - u.p.a.

MUSEINÄMNDENS STYRELSE FR.O.M MAJ 1991:

Nils Högstedt, ordförande tel. 060/42071
Carl Olof Svensson,vice ordf. tel.060/42051
Magnus Medin, sekreterare tel. 060/115748 el. 060/42321
Tage Sjöström, kassör tel. 060/48057
Anders Sällvin tel. 060/111948 el. 060/42108
Karl Forsberg tel. 0620/81000
Lars Nilsson tel. 060/155830
Eva Sjöström tel. 060/48062

MÖJLIGHETER ATT FÖRVÄRVA ÅSTÖ-KRÖNIKAN(ALLA ÅRGÅNGAR) SAMT TECKNINGARNA "ÅSTÖ KAPELL" OCH "SKÖTBÅT I ÅSTÖN" :

Utöver på Åstö-dagen finns följande möjligheter:

1. JONZONS BOKHANDEL, Vängåvan, Sundsvall
2. Värdshuset IDYLLEN, vid Tynderösundet tis. -lör. kl. 12-21 söndagar kl. 13-19. Fiskaraffären kl. 09-21. Tel.060/48020
3. Affären LINNESKÅPET, Rigstavägen i Söråkers centrum Tel. 060/41689
4. STIFTSGÅRDEN I SÖRÅKER tel. 060/41000
5. Genom kontakt med Nisse Högstedt(se ovan) el. Magnus Medin (seovan).

EVENTUELL PRENUMERATION

Inom museinämnden har diskuterats förutsättningarna att erbjuda prenumeration på ÅSTÖ-KRÖNIKAN.Den som är intresserad av denna möjlighet(gäller närmast personer som inte har möjlighet till köp enligt ovan) bör anmäla sitt intresse till Nils Högstedt, Magnus Medin, varvid överenskoms om sätt för leverans och betalning(postleverans är ju dyr, även mot bakgrunden av ÅSTÖ - KRÖNIKANS VÄRDE).

Har Du något att berätta, något självupplevt el. något Du hört av de äldre? Kontakta redaktionskommittén - se inre omslags - sidan. Gamla foton, dikter du skrivit el. en ovanlig händelse Du varit med om - dela med Dig till oss andra!!
Tycker Du att det är krångligt att skriva - kontakta oss - vi hjälper dig gärna! Vi behöver alltid material!!!

Sommarhälsningar Redaktionskommittén

FOTO PÅ SISTA OMSLAGET FÖRESTÄLLER DEN TIDIGARE GAMLA BRON ÖVER TILL ÅSTÖN - NUMERA RIVEN OCH ERSATT MED EN NY I BETONG.

Bron byggdes 1949 och revs 1967 och ersattes av den nuvarande bron.

TRYCKERIBOLAGET 1991